

Respons

Irak: Desertering fra den irakiske hæren

- Hvilke reaksjoner opplever personer som rømmer fra det irakiske militæret normalt fra myndighetene sin side?

Lovgivning

Militært personell er omfattet av den militære straffeloven av 2007 (Military Penal Code). Landinfo har ikke fått tak i engelsk oversettelse av loven.¹ Lovhenvvisningene er derfor stort sett hentet fra en respons skrevet av østerrikske ACCORD (Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation – 2016).

Ifølge artikkel 33 i loven straffes enhver soldat som forlater tjenestestedet, ikke innfinner seg på sitt anviste tjenestested, eller uten tillatelse oppholder seg utenfor anvist tjenestested, med fengsel i opptil 30 dager. Den som uten lov overskrider permisjon fra sin enhet i mer enn 15 dager i fredstid, straffes med fengsel i opptil tre år (ACCORD 2016).

Ifølge artikkel 35 straffes den som deserterer under kamp, med to–sju års fengsel. Den som deserterer i Irak, straffes med opptil tre års fengsel. Den som deserterer til utlandet sammen med én eller flere andre, straffes med inntil sju års fengsel. En som medvirker til desertering straffes med fengsel i ett–tre år. Hvis deserteringen eller medvirkningen skjer under mobilisering, idømmes livsvarig fengsel (ACCORD 2016).

Dødsstraff kommer til anvendelse i tilfeller der en soldat deserterer i krigstid, og i tillegg har gått over til fienden (ACCORD 2016; Migrationsverket 2015; UNAMI & OHCHR 2014, s. 9, 41).²

Ut fra det følgende ser det ut til at slik loven anvendes i dag, så følger irakiske myndigheter en praksis som bygger på at lovbestemmelsene *kan* brukes i stedet for at de *skal* brukes.

¹ Den arabiske lovteksten er tilgjengelig via Global Justice Project: Irak: <http://gipi.org/wp-content/uploads/military-penal-law-19-of-2007.pdf>

² UNAMI & OHCHR (2014) henviser til artikkel 29, ACCORD til artikkel 35.

Reaksjoner mot desertører

Et amnesti fra august 2013 for militære og politifolk som forlater tjenesten, skal i oktober samme år ha blitt utvidet til å gjelde på ubestemt tid (Ali 2013). I løpet av krigen mot ISIL de tre siste årene har regjeringen kommet med forsøksvis presiseringer.

Tidligere statsminister Nuri al-Maliki uttalte etter den massive deserteringen i juni 2014 at man ville praktisere dødsstraff for desertører (Bulos 2014; GlobalPost 2014; Sridharan 2014). Saad Maan, talsmann for Iraks innenriksminister, sa på sin side at disse desertørene hadde muligheten til å komme tilbake til hæren, siden de forlot den under «ugunstige omstendigheter» (GlobalPost 2014). Det ble meldt om at hæren på ettersommeren 2014 hadde begynt å gjen-innrullere soldater som hadde hoppet av under trykket av ISILs fremrykking (Semple 2014). Også dagens statsminister, Haider al-Abadi, har utstedt amnesti for desertører (AsiaNews 2015; Iraqi News 2015). Vilkaaret for amnestiene har vært at desertørene returnerer til hæren innen en viss tid; i amnestiet kunngjort i april 2015 var denne fristen satt til 30 dager (AFP 2015).

Amnestiet gjaldt ikke dem som eksempelvis hadde begått lovbrudd mot landets sikkerhet, vært innblandet i korrupsjon eller hadde misbrukt sin innflytelse (AFP 2015).

Landinfo møtte i november 2016 en internasjonal organisasjon som arbeider i Irak, og som vi anser å være svært godt informert om situasjonen i landet. Ifølge opplysninger organisasjonen hadde mottatt fra irakiske myndigheter, vil hær-personell som har desertert og senere forlatt Irak og vært borte fra tjenesten i mer enn seks måneder, bli arrestert ved ankomst til landet. I slike tilfeller vil de kunne bli idømt fengsel i ett år eller mer. Dersom man har de rette forbindelsene (*wasta*), vil man likevel kunne ha utsikter til å få vende tilbake til tjenesten i all stillhet uten å bli straffet (Internasjonal organisasjon som arbeider i Irak, møte i Oslo november 2016). Landinfo har ikke informasjon fra andre kilder som kan bekrefte disse påstandene.

Landinfo har også vært i kontakt med direktøren for UNAMIs³ menneskerettighetskontor i Bagdad. Vedkommende er også representant for FNs høykommissær for menneskerettigheter i Irak. I en e-post til Landinfo (desember 2016) skriver han at etter at tusenvis av soldater rømte fra sine poster og deserterte i forbindelse med ISILs offensiv i juni 2014, utstedte statsministeren og regjeringen et de-facto amnesti til alle soldater som hadde desertert. Statsministeren ordla seg forståelsesfullt overfor soldatene på grunn av de spesielle omstendighetene de hadde desertert under; hæren hadde reelt kollapset, og befalet hadde vært de første til å desertere og overløt dermed soldatene til sin egen skjebne. Statsministeren kom med en meget sterk oppfordring til dem som hadde rømt om enten å melde seg for sine gamle enheter, eller å fratre.

Direktøren for UNAMIs menneskerettighetskontor (e-post desember 2016) poengterer at den militære straffeloven hjemler dødsstraff for desertering i strid, men at denne hjemmelen ikke er blitt anvendt. Han påpeker at UNAMI ikke har funnet noen tilfeller der enkeltpersoner har blitt straffeforfulgt og dømt til døden for desertering i Irak.

Det samme gjelder, ifølge direktøren, for militsene i Folkemobiliseringsstyrkene. Folkemobiliseringsstyrkene er nylig⁴ blitt regularisert som en statlig væpnet styrke. Også før

³ UNAMI (United Nations Assistance Mission to Iraq) er FNs bistandsorganisasjon til Irak.

⁴ I en lov vedtatt i parlamentet 26. november 2016.

dette har man kunnet melde seg til, og senere fratre, disse militsene. Det er aldri blitt verifisert tilfeller der noen er blitt rekruttert med tvang til, eller straffet for å ha fratrådt, Folkemobiliseringsstyrkene, ifølge direktøren.

Direktøren for UNAMIs menneskerettighetskontor viser ellers til en befaring UNAMI hadde foretatt ved et militært fengsel i Bagdad, der delegasjonen hadde observert at det kun satt fanger som sonet inntil seks måneder for lovbrudd som bl.a. tyveri og ordrenekt.

Selv om UNAMI ikke har observert desertører i fengslene de har besøkt, kan ikke Landinfo med full sikkerhet utelukke at noen har blitt arrestert som følge av masseflukten i 2014. Men det ovenstående tyder i alle fall på at lovens strengeste straff ikke blir brukt.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- ACCORD, dvs. Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (2016, 3. juni). *Anfragebeantwortung zum Irak: Folgen einer Desertion von der irakischen Armee* [a-9672]. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra http://www.ecoi.net/local_link/325312/451579_en.html [lastet ned 7. desember 2016]
- AFP, dvs. Agence France Presse (2015, 30. april). Iraq offers amnesty to security personnel who fled ISIS. *Al Arabiya*. Tilgjengelig fra <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2015/04/30/Iraq-offers-amnesty-to-security-personnel-who-fled-ISIS-.html> [lastet ned 7. desember 2016]
- Ali, A. (2013, 21. august). *The Struggles of the Iraqi Security Forces: 2013. Iraq Update #33*. Washington D.C.: Institute for the Study of War. Tilgjengelig fra <http://iswresearch.blogspot.no/2013/08/the-struggles-of-iraqi-security-forces.html> [lastet ned 7. desember 2016]
- AsiaNews (2015, 5. januar). Baghdad grants amnesty to deserters to fight the Islamic State group. *AsiaNews*. Tilgjengelig fra <http://www.asianews.it/news-en/Baghdad-grants-amnesty-to-deserters-to-fight-the-Islamic-State-group-34130.html> [lastet ned 7. desember 2016]
- Bulos, N. (2014, 14. juni). Iraqi leader threatens deserters with execution amid militant blitz. *Los Angeles Times*. Tilgjengelig fra <http://www.latimes.com/world/middleeast/la-fg-iraqi-leader-desertion-execution-20140614-story.html> [lastet ned 7. desember 2016]

Respons Irak: Desertering fra den irakiske hæren

- GlobalPost (2014, 17. juni). Iraqi deserters say the army's epic collapse isn't their fault. *Public Radio International*. Tilgjengelig fra <http://www.pri.org/stories/2014-06-17/iraqi-deserters-say-armys-epic-collapse-isnt-their-fault> [lastet ned 7. desember 2016]
- Iraqi News (2015, 17. mai). Abadi pardons Iraqi military deserters and others. *Iraqi News*. Tilgjengelig fra <http://www.iraqinews.com/features/abadi-issues-pardon-including-military-deserters/> [lastet ned 2. august 2016]
- Migrationsverket (2015, 25. mai). *Irak. Militär. Desertörer*. Norrköping: Lifos. Tilgjengelig fra <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=36015> [lastet ned 1. august 2016]
- Semple, K. (2014, 28. september). Iraq Army Woos Deserters Back to War on ISIS. *New York Times*. Tilgjengelig fra http://www.nytimes.com/2014/09/29/world/middleeast/iraq-army-woos-deserters-back-to-war-on-isis.html?_r=2 [lastet ned 7. desember 2016]
- Sridharan, V. (2014, 15. juni). Iraq Isis Crisis: PM Announces Death Penalty for Deserting Troops. *International Business Times*. Tilgjengelig fra <http://www.ibtimes.co.uk/iraq-isis-crisis-pm-announces-death-penalty-deserting-troops-1452703> [lastet ned 7. desember 2016]
- UNAMI & OHCHR, dvs. Human Rights Office of the United Nations Assistance Mission for Iraq & Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2014, oktober). *Report on the Death Penalty in Iraq*. Bagdad: UNAMI & OHCHR. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_HRO_DP_1Oct2014.pdf [lastet ned 7. desember 2016]

Muntlige kilder

- Director of the Human Rights Office/UNAMI and representative of the UN High Commissioner for Human Rights in Iraq. E-post 2. desember 2016.
- Internasjonal organisasjon som arbeider i Irak. Møte i Oslo 10. november 2016.

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.